

A nyelvi otthonosság öröme

– Láng Gusztáv irodalomtörténész –

– Erdélyben nem ismeretlen a „választott szülőföld” fogalma. Kézenfekvő példa a Kós Károlyé, aki Temesváron született, Segesváron és Kolozsváron nevelkedett, de lelkes kalotaszegi lett egész életére. Én Budapesten születtem, jártam iskolába Újvidéken, de 1943-tól Szatmáron élve, minden gyerekkori emlékem, kamasszá cseperedésem, életút-választásom ehhez a városhoz, meg persze nagyapám falujához, Erdődhez kapcsolódik. ...Pályaválasztásom egyúttal pályaváltoztatás is volt. Hét-nyolc éves koromtól ugyanis orvos akartam lenni, mégpedig sebész. (Egy harmincas évekbeli lélektani kézikönyv szerint egyébként a sebész és az irodalomkritikus rokon alkatú; mindkét foglalkozáshoz szadizmus kell, szublimálható mértékben.) Magyar szakra jelentkeztem, és nemcsak az olvasás iránti szenvedély okán, igen nagy szerepet játszott döntésemben boldog emlékű magyartanárom,

LÁNG GUSZTÁV (1936)

Kutatási területei

- a *Nyugat* első nemzedékének költészete
- a transzszilvanizmus

Életútja

- 1957–1959 az Állami Irodalmi és Művészeti Könyvkiadó szerkesztője
- 1959–1984 a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar tanszékén tanít
- 1984 áttelepül Magyarországra, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola magyar irodalom tanára

Fontosabb művei

- Boríték nélkül* (fikatív levelezés Veress Zoltánnal, 1970)
- Romániai magyar irodalom 1944–1970* (Kántor Lajossal, Bukarest, 1971)
- A jelen idő nyomában* (kritikák, vitacikkek, Bukarest, 1977)
- Kiskatedra* (műelemzések, Szombathely, 1992)
- A lázadás köztétela*. Dsida-tanulmányok (Kolozsvár, 1996)
- Kivándorló irodalom*. Kísérletek (Kolozsvár, 1998)

Találkozás az irodalmi tanácskozáson

Rög Józsefis. Az ő irodalomrajongása és -értése szabadította fel bennem a szöveggel foglalkozás örömét. Hogy ne csak szórakozásból olvassak, hanem értelmezem is a szöveget, s a szöveg befogadására és megértésére tegyem fel az életemet. Amikor 1953-ban felvettek a kolozsvári Bolyai Egyetemre, legnagyobb becsvágym az volt, hogy Szatmáron taníthassak, olyan jól, mint Rög József. Ebből nem lett semmi, és ezek a visszatérések talán e teljesületlen vágyat kompenzálják. Nekem a szamosháti az anyanyelvjárásom; ezer hangzás közül azonnal kihallom, ha valaki diftongizálja a hosszú ó-t és a hosszú ő-t, és eltölt a „nyelvi otthonosság” öröme. Szeretem ezt a tájat is. Erdődön szőlődombok között

Az első, régi találkozás Láng Gusztávval, Szombathelyen 1993-ban, az *Életünk* szerkesztőségében. Az *Európai Utast* akkor még Cseres Tibor és Páskándi Géza is segítette.

nevelkedtem, itt tanultam úszni a Szamosban. Látod, mennyi barátom van. Amikor betöltöttem a hetvenet, számomra is meglepetésszerűen a város szinte teljes értelmisége megünnepelt, megajándékozott, és én itthon érzem magam – egyszerűen erről van szó. De hogy ne legyek igazságtalan, két másik várost is magaménak mondhatok, Kolozsvárt és Szombathelyt. Az egyik a férfivá érés, az első szerelem és a szakmai sikerek színhelye, a másik igazi otthont adott a „bevándorlónak”. Őket is magaménak érzem.

Hogy Adyhoz is közeledjünk, a nagyapám Nagykároly mellett, Kálmándon született, és itt, Károlyban járt a piaristákhoz. Elsős gimnazista diák volt, amikor Ady negyedik. Ezt persze ő nem tudta, én számítottam ki később. Tőle tudom, hogy az akkori kisdíákoknak az volt a szórakozásuk, hogy a Károlyi-kastély parkjának vaskerítésén át bámulták a gyönyörű pávakasokat a park gepszönyegén. Valószínű, hogy elsős és másodikos korában Ady is ezt tette, és hogy nemcsak a népdalból, de ebből a gyerekkori emlékből is született a *Felszállott a páva* és a Károlyiakkal való állandó dühödés és ellenzéki foglalkozása cikkeiben. Soha nem lehet tudni, melyek

Dsida Jenő

azok a gyerekmélekek, amelyekből később maradandó születik. Ady – aki tehát földim szűkebb pátériámban – itt is gyűjtött ilyen emlékeket. Nusikától, egy erdői parasztlánytól hallottam gyerekkoromban egy balladatöredéket a menyasszonyát elragadó halott vőlegényről, amelynek témáját – és refrénjét

is, szinte szó szerint – Ady is felhasználta a *Bihar vezér földjén* című versében. Vannak tehát közös emlékeink is Ady Endrével. Lehet, hogy egy kicsit patetikusan hangzik, de ez az ember érzelmileg is ráhangolja arra, amivel egyébként szakmaszerűen foglalkozik.

A 2007-es év Dsida Jenő emlékévé. Tartottam előadást és beszédeket, például a kolozsvári emléktábla leleplezésénél. Ő is Szatmáron született, itt is érettségizett. A Dsida-év emlékérméjét hordom a zakómon. Újévig rajtam lesz. Olyan ritkán viselem ezt a zakót, hogy nem kelt nagy feltűnést. Én is tettem valamit Dsida költészetének a magyar irodalmi köztudatba való visszaviteléért, azért, hogy Dsida elfoglalja az őt megillető helyet abban az értékrendben, amit irodalmi kánonnak szoktunk nevezni. Szatmár is sokat tett, mert a szatmáriak jelentősen közreműködtek abban, hogy a költőnek itt szobra, Kolozsváron pedig emléktáblája van. Egerben működik a Dsida Jenő Baráti Kör, amely különböző kiadványokkal szintén

Ady Endre

sokat tesz a költő népszerűsítéséért. Van már tehát Dsida-kultusz, és mindannyiunknak, akik Dsida költészetével foglalkozunk, részünk van benne. Ennek nagyon örülök, mert én Dsidát kitűnő költőnek tekintem, ha nem is Adyhoz mérhetőnek. De hát fiatal koromban szerettem kirándulni, ami sok örömet szerzett, bár sohasem másztam meg a Mount Everestet. Nem csak abszolút csúcok vannak. Mert soha nem tudhatod, hogy melyik az a nem óriási, de nagyon jó költő, akinek a verse éppen akkor, egy adott élethelyzetben megszólít téged. Mert nem csak esztétikai örömért olvasunk. Ady azt mondja, „Ember beszél, kinek a sors, / Az élet, évek és napok / Szívének gyökeréig fájnak” (*Északi ember vagyok*). Ha olyan verset akarsz olvasni, amely éppen erre a benned mozduló fájdalomra vagy öröme rezonál, azt néha Tóth Árpádnál találsz meg, néha Kosztolányinál, néha Dsida Jenőnél. ■